WYMAGANIA EDUKACYJNE JĘZYK KASZUBSKI KLASY IV-VIII

Edukacja kaszubska jest procesem, w ramach którego kształtuje się językowa, kulturowa i tożsamościowa świadomość dziecka i młodego człowieka. Partnerem w tym procesie powinna być rodzina ucznia, środowisko lokalne i regionalne.

Dla wspólnoty Kaszubów ważne jest trwanie i rozwój języka kaszubskiego jako szczególnego dobra i kultury kaszubskiej rozumianej jako dziedzictwo Kaszubów. Kultura rozumiana jest jako materialne wytwory i niematerialne (duchowe i symboliczne) dziedzictwo.

Edukacja kaszubska przebiega w dwóch dopełniających się obszarach: nauki języka kaszubskiego oraz wiedzy o języku i kulturze kaszubskiej, dlatego treści kulturowe (w tym treści historyczne) i wiedza o języku ujmowane są w sposób całościowy i traktowane jako towarzysze nauki języka kaszubskiego.

Celem edukacji kaszubskiej jest kształtowanie językowej, kulturowej i tożsamościowej świadomości ucznia w partnerstwie z rodziną, środowiskiem lokalnym i regionalnym. W szczególności cel ten realizuje się przez:

1. dostarczenie i pogłębienie wiedzy o języku, literaturze, piśmiennictwie, tradycji, obrzędach, historii, religii, architekturze, muzyce, malarstwie, szeroko rozumianej sztuce (w tym sztuce ludowej), a także codzienności Kaszubów, z uwzględnieniem specyfiki lokalnej i geograficzno-przyrodniczej;
2. kształtowanie umiejętności językowych dla potrzeb komunikacji międzyludzkiej, dostępu do dziedzictwa kulturowego (piśmiennictwa, literatury, muzyki itp.) i twórczego rozwoju potencjału własnego ucznia;
3. kształtowanie pozytywnego stosunku do języka i kultury kaszubskiej;
4. kształtowanie postawy zaangażowania w rozwój środowiska geograficzno-przyrodniczego, kulturowego i społecznego Kaszub i Pomorza;
5. kształtowanie otwartości na inne kultury Pomorza, kulturę polską i europejską.

Cele kształcenia – wymagania ogólne

1. Znajomość środków językowych.
   Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
2. Rozumienie wypowiedzi.
    1. Rozumienie wypowiedzi ustnych (rozumienie ze słyszenia).
       Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne w zakresie opisanym w wymaganiach
       szczegółowych.

2. Rozumienie wypowiedzi pisemnych (czytanie).
   Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach
   szczegółowych.

3. Tworzenie wypowiedzi.

   1. Tworzenie wypowiedzi ustnych (mówienie).
      Uczeń samodzielnie formułuje krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

   2. Tworzenie wypowiedzi pisemnych (pisanie).
      Uczeń samodzielnie formułuje spójne i logiczne wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

4. Reagowanie na wypowiedzi.
   Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej. Wypowiada się ustnie lub w formie prostego tekstu pisanego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

5. Przetwarzanie wypowiedzi.
   Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

KRYTERIA OCENIANIA Z JĘZYKA KASZUBSKIEGO

Klasy IV–VIII

W klasach IV–VIII w ciągu semestru uczeń otrzymuje oceny cząstkowe w formie cyfrowej:

- Stopień celujący – 6
- Stopień bardzo dobry – 5
- Stopień dobry – 4
- Stopień dostateczny – 3
- Stopień dopuszczający – 2
- Stopień niedostateczny – 1

Bieżące ocenianie ucznia odnotowuje się w dzienniku zajęć, wpisując odpowiednią cyfrę.

OCENA CELUJĄCA – 6

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- Aktywnie włącza się w działalność zmierzającą do poznania i propagowania kaszubszczyzny.
- Sprawnie posługuje się wiedzą i umiejętnościami objętymi programem.
- Potrafi zapisać z pamięci teksty, objaśniając zasady pisowni.
- Samodzielnie formułuje ustnie i pisemnie dłuższą wypowiedź na określony temat.
- Czyta wyraziście i poprawnie językowo nowy tekst.
- Wykazuje aktywną postawę twórczą.
- Aktywnie uczestniczy w konkursach kaszubskich.

OCENA BARDZO DOBRA – 5

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- Zna duży zasób słów i wiadomości z poznanych kręgów tematycznych.
- Formułuje wypowiedź na dany temat.
- Tłumaczy teksty z języka kaszubskiego na język polski i odwrotnie, bez posługiwania się słownikiem, zachowując poetykę tekstu.
- Płynnie i wyraziście czyta tekst, stosując odpowiednią intonację i wymowę głosek.
- Umie samodzielnie opowiedzieć treść tekstu.
- Dokonuje charakterystyki postaci.
- Odmienia rzeczowniki i czasowniki według wzoru.
- Uczestniczy w konkursach językowych i przeglądach artystycznych.
- Potrafi pięknie zaśpiewać pieśni kaszubskie i zatańczyć poznane tańce.

OCENA DOBRA – 4

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- Potrafi w miarę poprawnie przeczytać dłuższy tekst.
- Stosuje w wypowiedzi zdania złożone z poprawną składnią.
- Wyszukuje fragmenty tekstu odpowiadające na pytania nauczyciela.
- Formułuje dwu- lub trzyzdaniową wypowiedź na dany temat.
- Potrafi prowadzić dialog w języku kaszubskim.
- Pamięciowo opanowuje tekst, wiersz lub słowa piosenki.

- Zna zjawiska jotacji, labializacji i kaszubienia.
- Podejmuje próby układania pisemnej wypowiedzi.
- Recytuje i interpretuje teksty kaszubskie.
- Posiada znaczny zasób wiedzy i słownictwa oraz stara się je stosować w żywej mowie kaszubskiej.

OCENA DOSTATECZNA – 3

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- Dokonuje czytelnych zapisów w zeszycie.
- Czyta krótkie teksty.
- Układa pytania i odpowiada na pytania nauczyciela.
- Próbuje prowadzić dialog, uwzględniając typowe sytuacje komunikacyjne w życiu codziennym.
- Pisze proste teksty w języku kaszubskim przy pomocy słownika.
- Zna podstawowy zasób słownictwa.
- Opanowuje pamięciowo fragmenty wierszy.
- Umie zaśpiewać popularne piosenki po kaszubsku.
- Rozpoznaje w tekście części mowy.

OCENA DOPUSZCZAJĄCA – 2

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- Prowadzi zeszyt przedmiotowy z czytelnymi zapisami poszczególnych lekcji.
- Z pomocą nauczyciela czyta krótkie fragmenty tekstu.
- Wyszukuje w tekście pojedyncze wyrazy jako odpowiedź na pytanie.
- Ma pewne braki w opanowaniu podstawowego słownictwa.
- Przepisuje tekst, popełniając błędy.
- Z pomocą nauczyciela uzupełnia tekst z lukami.
- W miarę możliwości angażuje się w zajęcia.
- Wypowiada się wyrazami i prostymi zdaniami.
- Potrafi poprawnie zaśpiewać część piosenki.

OCENA NIEDOSTATECZNA – 1

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- Nie opanował wiedzy i umiejętności na poziomie wymagań koniecznych.
- Nie potrafi, nawet przy pomocy nauczyciela, wykonać zadania o małym stopniu trudności.
- Nie przejawia chęci eliminacji braków.
- Na zajęciach jest bierny i nie wykazuje żadnego zaangażowania.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. **Osiągnięcia w zakresie znajomości środków językowych. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych) w zakresie następujących obszarów tematycznych:**

    1. człowiek, ludzie, relacje międzyludzkie;
    2. miejsce zamieszkania: Kaszuby, Pomorze, Polska, Europa, świat;
    3. świat przyrody;
    4. kultura, tradycje, wielokulturowość, media;
    5. czas, kalendarz, rok obrzędowy;
    6. szkoła, edukacja;
    7. pożywienie;
    8. zdrowie i higiena;
    9. praca ludzi;
    10. czas wolny, wakacje, podróże, sport;
    11. zainteresowania;
    12. świat społeczny realny i wyobrażony (np. mitologia kaszubska, fantastyka);
    13. różne teksty i przekazy kulturowe (film, teatr, wernisaż, wystawa).

2. **Osiągnięcia w zakresie rozumienia wypowiedzi ustnych. Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne (np. polecenia, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje, rozmowy) w języku kaszubskim:**

    1. reaguje na polecenia;
    2. określa główną myśl wypowiedzi / fragmentu wypowiedzi;
    3. określa intencje nadawcy lub autora wypowiedzi;

4. określa kontekst wypowiedzi (np. formę, czas, miejsce, sytuację, uczestników);
5. znajduje w wypowiedzi określone informacje;
6. rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi;
7. zna i rozumie struktury prostych wypowiedzi i zasady ich tworzenia.
8. wskazuje w usłyszanych tekstach popularne związki frazeologiczne i rozumie ich znaczenie.

3. **Osiągnięcia w zakresie rozumienia wypowiedzi pisemnych. Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne (np. wywiady, e-maile):**
    1. reaguje na polecenia zawarte w tekście;
    2. określa główną myśl tekstu / fragmentu tekstu pisemnego;
    3. określa intencje nadawcy lub autora tekstu;
    4. określa kontekst wypowiedzi pisemnej / tekstu pisemnego (np. nadawcę, odbiorcę, formę, czas, miejsce, sytuację, uczestników);
    5. znajduje w tekście określone informacje;
    6. rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu;
    7. rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu;
    8. układa informacje w określonym porządku;
    9. zna i rozumie struktury prostych wypowiedzi i zasady ich tworzenia.
    10. wskazuje w czytanych tekstach popularne związki frazeologiczne i rozumie ich znaczenie;
    11. wskazuje cechy podstawowych rodzajów i gatunków literackich;
    12. określa świat przedstawiony utworu literackiego (czas akcji, miejsce akcji, bohaterów, zdarzenia, świat fizyczny).
4. **Osiągnięcia w zakresie tworzenia wypowiedzi ustnych. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne w języku kaszubskim:**
    1. recytuje teksty w języku kaszubskim;
    2. posługuje się poprawną kaszubszczyzną, potrafi stosować synonimy, unika powtórzeń;
    3. w swojej wypowiedzi nie miesza słów z języka kaszubskiego i polskiego;

4. posługuje się w wypowiedzi ustnej elementami opisu, charakterystyki, opowiadania i sprawozdania;
5. przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
6. wyraża uczucia i emocje swoje i innych;
7. przedstawia opinie innych osób; wyraża i uzasadnia swoje opinie na dany temat;
8. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji;
9. stosuje poprawne formy wyrazów odmiennych;
10. stosuje właściwą intonację zdaniową;
11. stosuje równoważniki zdań, zdania pojedyncze oraz zdania współrzędnie i podrzędnie złożone;
12. stosuje popularne związki frazeologiczne ze zrozumieniem ich znaczeń.

5. **Osiągnięcia w zakresie tworzenia wypowiedzi pisemnych. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, historyjkę, opis, charakterystykę, plan, sprawozdanie, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, e-mail, list prywatny):**

1. dostosowuje odmianę i styl wypowiedzi do gatunku, w którym się wypowiada i do zamierzonych treści;
2. stosuje różne formy narracji;
3. przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
4. wyraża uczucia i emocje swoje i innych;
5. wyraża i uzasadnia swoje opinie;
6. stosuje styl wypowiedzi adekwatnie do opisywanej sytuacji;
7. stosuje poprawne formy odmiennych części mowy;
8. stosuje poznane zasady ortograficzne i interpunkcyjne;
9. stosuje równoważniki zdań, zdania pojedyncze;
10. stosuje popularne związki frazeologiczne ze zrozumieniem ich znaczeń.

6. **Osiągnięcia w zakresie ustnego reagowania na wypowiedź. Uczeń odpowiednio reaguje w następujących sytuacjach:**

1. porozumiewa się w sytuacjach prostych i rutynowych, wymienia informacje na tematy znane;

2. radzi sobie w krótkich rozmowach towarzyskich, nawet jeśli nie potrafi zrozumieć wszystkiego i nie potrafi jeszcze samodzielnie podtrzymać konwersacji;
3. posługuje się poznanym zasobem środków językowych w celu nawiązania i poprowadzenia rozmowy, przedstawienia siebie, uzyskania informacji, wyrażenia opinii, prośby o radę, pytania o pozwolenie, wyrażenia uczuć i emocji;
4. potrafi zamieniać nieznane słowa synonimami, parafrazą;
5. argumentuje, uzasadnia swoje zdanie, odpowiada na argumenty innych osób;
6. przeprowadza wywiad na wybrany temat.

7. **Osiągnięcia w zakresie pisemnego reagowania na wypowiedź. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, krótki list prywatny, e-mail) w typowych sytuacjach:**

1. nawiązuje i prowadzi rozmowy, przedstawia siebie, uzyskuje informacje, wyraża opinie;
2. bierze udział w dyskusji na nieskomplikowane tematy.

8. **Osiągnięcia w zakresie przetwarzania wypowiedzi. Uczeń przetwarza ustnie lub pisemnie tekst pisemny oraz wypowiedź ustną. Tworzy opis, charakterystykę, streszczenie, tłumaczenie, plan:**

1. przekazuje w języku kaszubskim informacje zawarte w tekstach kultury: pisanych i mówionych, materiałach wizualnych (np. obrazach), audiowizualnych (np. audycjach telewizyjnych, filmach, reklamach) i materiałach dźwiękowych (piosenkach, audycjach radiowych, audiobookach);
2. relacjonuje po kaszubsku teksty usłyszane lub przeczytane w języku polskim;
3. streszcza utwory literackie, teksty popularnonaukowe i inne rodzaje tekstów;
4. dokonuje selekcji informacji i hierarchizuje je;
5. ocenia wartość usłyszanych, przeczytanych lub obejrzanych tekstów kultury
6. przytacza zasłyszane opinie.

9. **Lektury:**

    1. Bolesław Bork, *Lesôcczé pòwiòstczi ë jiné dokôzë* (wybrane opowiadania);
    2. Florian Ceynowa, *Rozmòwa Pòlôcha z Kaszëbą* (fragmenty);
    3. Hieronim Derdowski, *Ò panu Czôrlińsczim, co do Pùcka pò sécë jachôł* (fragmenty);
    4. Jan Drzeżdżon (wybrane wiersze i fragmenty utworów prozatorskich);
    5. Leon Heyke, wybrane wiersze;
    6. Stanisław Janke, wybrane wiersze;
    7. Roman Kucharski, Jón Natrzecy, *Szczeniã Swiãców*;
    8. Róman Kùcharsczi, Maja Nowotnik, *Akademiô Błotowëch Żółwiów*;
    9. Aleksander Labuda, *Bogowie i duchy naszych przodków/W kręgu mitologii kaszubskiej*, *Guczów Mack gôdô* (wybrane felietony);
    10. Anna Łajming, *Czterolistna koniczyna* (wybrane opowiadania);
    11. Aleksander Majkowski, *Żëcé i przigòdë Remùsa* (fragmenty);
    12. Janusz Mamelski, *Mack* (wybrane rozdziały);
    13. Danuta Stanulewicz, *Balbina z IV B* (wybrane rozdziały);
    14. Jan Trepczyk, wybrane wiersze;
    15. *W krainie baśni i bajek kaszubskich*, red. B. Ugowska;
    16. Ewa Warmowska, wybrane wiersze;
    17. wybrana twórczość innych współczesnych pisarzy kaszubskich.

Nauczanie przedmiotu język regionalny – język kaszubski jest procesem, w ramach którego kształtuje się językowa, kulturowa i tożsamościowa świadomość dziecka i młodego człowieka. Partnerem w tym procesie powinna być rodzina ucznia, środowisko lokalne i regionalne.

Dla wspólnoty Kaszubów ważne jest trwanie i rozwój języka kaszubskiego jako szczególnego dobra i kultury kaszubskiej rozumianej jako dziedzictwo Kaszubów. Kultura rozumiana jest jako materialne wytwory i niematerialne dziedzictwo.

Nauczanie przedmiotu język regionalny – język kaszubski odbywa się przy użyciu metod i form pracy, które kształtują kompetencje kulturowe i międzykulturowe uczniów oraz ich zaangażowanie w życie regionu i państwa. Szczególnym obszarem edukacji kaszubskiej jest jej wymiar aksjologiczny. Podstawa programowa w zakresie przedmiotu język regionalny – język kaszubski wskazuje przykładowe wartości ważne dla dziedzictwa kultury kaszubskiej, które zostały zawarte i opisane w tekstach kultury kaszubskiej.

Celem przedmiotu język regionalny – język kaszubski jest kształtowanie językowej, kulturowej i tożsamościowej świadomości ucznia w partnerstwie z rodziną, środowiskiem lokalnym i regionalnym. W szczególności cel ten realizuje się przez:

1. dostarczenie i pogłębienie wiedzy o języku, literaturze, piśmiennictwie, tradycji, obrzędach, historii, religii, architekturze, muzyce, malarstwie, szeroko rozumianej sztuce (w tym sztuce ludowej), a także codzienności Kaszubów, z uwzględnieniem specyfiki lokalnej i geograficzno-przyrodniczej;
2. kształtowanie umiejętności językowych dla potrzeb komunikacji międzyludzkiej, dostępu do dziedzictwa kulturowego (piśmiennictwa, literatury, muzyki, itp.) i twórczego rozwoju potencjału własnego ucznia;
3. kształtowanie pozytywnego stosunku do języka i kultury kaszubskiej,
4. kształtowanie postawy zaangażowania w rozwój środowiska geograficzno-przyrodniczego, kulturowego i społecznego Kaszub i Pomorza;
5. kształtowanie otwartości na inne kultury.

Znajomość i rozumienie elementarnych treści kulturowych, społeczno-historycznych i przyrodniczo-geograficznych związanych z Kaszubami i Pomorzem, umiejętność funkcjonowania we wspólnocie kaszubskiej i pomorskiej stosownie do roli społecznej ucznia nabywane są w czasie lekcji, wycieczek, spotkań z ciekawymi ludźmi oraz warsztatów i projektów edukacyjnych.

W procesie nauczania są wykorzystywane cyfrowe narzędzia oraz zasoby edukacyjne dostępne w Internecie.